

Udsigt over Horsens fjord

Af friskolelærer Svend Clausen, Høve friskole

Kronikkens forfatter fortæller her om det sus af fortid, der møder en ved den smukke fjords bredder. I fjorden og langs den taler stenene om travlhed, krig og fred i en tid, hvor netop stene var umaadeligt værdifulde.

Træernes kroner bøjede sig for vinden. Den kom sydfra. Kom trygende og tvang grenene blidt. De vuggede og blev i den hældende stilling, som om de ventede en ty berøring af vinden. Men den udeblev, og de rejste sig langsomt — Men vinden kommer igen. — Maaske fra et andet verdenshjørne. Men den kommer. Nye storne, nye stille stunder, det er alle tiders vilkaar.

Vindens susen i træerne, bølgernes skulpen mod stenene og lugleves advarselsskrig er blandt de ting, som tiden ikke forandrer. De samme lyde har lydt i mangfoldige aar. Har været blandet med skiftende generationers frylesang og angstraab. De har lydt ufredstider, naar folk og fædreland har været i fare, og naar rykken har besøgt mennesker. Landet var maaske reddet fra undergang eller to unge fandt

mennesker. Hestene kunne føre dem til nye rigdomme og berømmelser, men altid var det et ridt over ulykkelige hjem, som maaske efter dette voldsomme ridt aldrig mere kunne samles — for mennesker maa vige, for at mennesker kan komme frem.

Men der har ogsaa været herskere, for hvem undersaaternes tarv var altafgørende. Ledere, som kunne skue længere end til deres egen næse. De kunne tage mod raad og kunne tale kritik uden at blive fornærmede. Den lille personlighed taaler aldrig kritik. Under saadanne ledere har egnen lyst af fremgang, arbejds glæde og dermed tilfredshed. Dengang som nu har følgende citat været gældende: Ulysten til at herske skaber evnen til at lede.

Paa de fleste marker er der endnu spor af „pionererne". Grove okser, slebne okser, halvt forarbejdede okser vidner om travlhed og virkelyst. Tænk, hvis stene kunne tale og vi høste af erfaringerne.

Gravhøjene ligger som monumenter over de afsjælede leger, de skjuler, men de virker samtidig som monumenter over en tid, hvor man tog sig tid til at standse op i alvor og med sine hænder i fællesskab vise ærbødighed. Og saa rejste man monumenterne paa steder, saa eftertiden kunne se og blive mindet om, hvad der forestaar os alle.

Kun faa af de mange ting, der er hændt gennem tiden, er kendte, man kan kun fantasere sig til de ukendte, og en sommerrafte

paa førnævnte vej giver fantasi-svare sig, kæmpe for sin ære — en frit løb.

Midt i fantasien jager en flok tohjulede støjsendere med billigt udstyr og fartglade ryttere i saskulde se blod. Blodhævnen har været udlagt saadan, at de veltede rundt i blod strømmende ud af uvennernes mishandlede kroppe. Blodhævnen har sikkert været en god dæmper paa slagtelysten. Ingen havde lyst til at begynde.

Næh, hvorfor skulle de standse op og sætte sig i grøften. I aften gaar deres tanker i andre retninger. Enhver har sine drømme og ønsker, og sommeraftenen er ogsaa god til drømme. Den kloge digter fra Uldum, Poul Martin Møller, fortæller i en af sine sommersange i hvilke retninger drømmene gaar: — Det er trist, man skal gaa hjem alene.

Udsigten faar en til samtidig at føle glæde over landet og en ejendommelig udlængsel. Derude har vikingernes skibe med de stribede sejl krydset frem og tilbage. Stævnet mod det aabne hav med en flok stærke mænd, der ønskede at se verden og bringe berømmelse med hjem i lasten. Ude i det fremmede har de mødt nye kulturer, som de er blevet paavirket af og har bragt med sig hjem og omarbejdet dem, saa de passede til et dansk sindelag. I det fremmede har de hørt om en mand, der befalede at vende den modsatte kind til, hvis man blev slaaet. Underligt har det været for dem at høre paa, naar de dyrkede Odin og Thor. Disse guder var stærke, modige og uovervindelige personer, som krævede hesteblood og ind imellem en træel. Den tid paabød, at blev man slaaet, saa maatte man for

svare sig, kæmpe for sin ære — eller dø.

Ofte har man gjort vikingerne til blodtørstige igler, som daglig skulle se blod. Blodhævnen har været udlagt saadan, at de veltede rundt i blod strømmende ud af uvennernes mishandlede kroppe. Blodhævnen har sikkert været en god dæmper paa slagtelysten. Ingen havde lyst til at begynde.

Men den nye lære sagde andre ting. Kristendommen blev ikke indført i Danmark paa en enkelt dag. Mænd, som havde flaaet huden af en præst og hængt den op paa en kirkedør i en by i England, kunne ikke paa kort tid tillægge sig et nyt livssyn. — Men som alle sandheder en dag kommer for dagen, gled kristendommen ind i dagligdagen som en sandhed om livet. En sandhed ingen her i Norden ville leve foruden.

Paa de gamle gudehovs ruiner rejstes de første trækirker. Hurtigt blev de ødelagte af vind og vejr, men nye skød op, bygget af sten. Vi ved, at vi omkring aar 1100 havde ca. 800 trækirker her i landet, og at disse ca. 150 aar senere var erstattet af ca. 2000 stenkirker, hvoraf mere end de to trediedele er i brug i dag.

De første stenkirker var de romanske med bjælkeloftet og de rundbuede vinduer. Arkitekterne hjemførte vi fra det sydligere Europa, men kirkerne blev alligevel bygget, saa de passede til det mere rolige danske sind.

Senere bygger man de gotiske kirker med spidsbuerne. Nu er en byggestil, naar den vedrører

kirker, ikke et modespørgsmaal, men bygningerne er udtryk for en indre trang. De smaa romanske kirker viser, at menighederne trængte til beskyttelse mod ufredsmænd og den tids megen overtro. De gotiske bygninger med de trappede taarne og de opadstræbende buer er udtryk for, at den tids mennesker anraabte Gud om hjælp mod f. eks. „Den sorte Død". Men begge typer af kirkehuse fortæller om tro og tilid til husets herre.

Angsted og Søvind kirker staar som udtryk for de to forskellige tider.

Der er løbet meget vand i den blaa fjord, siden de første mennesker tog dens bredder i besiddelse. Eggen har forandret udseende. Moderne beboelser har afløst de første læskærme, og der lever andre mennesker i dem. — Mennesker, der tænker anderledes, end da, men fælles for fortidens og nutidens mennesker er dette, at vi lærer af de svundne generationer. Uden kendskab til dem kunne vi ikke bygge vort livssyn op. Det ville være som at prøve at faa en sten til at hænge i luften. Underlag og baggrund skal der til.

Og mens bølgerne slaar stille ind over bredderne gaar livet videre, som det altid har gjort. — Nye tanker og nye ideer opstaar. Man er for dem eller imod dem, men ingen kan bremse tidens strøm. Men man har lov at standse op og spørge: Var det det, I regnede med, da I gav os grundlaget?